

Alkotmánybíróság
BUDAPEST
Donáti u. 35-45.
1015

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: 11/471-4/2016	
Érkezett: 2016 MAJ 13.	
Példány: 1	Fez.óra:
Melléklet: db	

Tisztelt Alkotmánybíróság!

Alulírott [REDACTED] a korábban már csatolt meghatalmazással igazolt jogi képviselőm útján a IV.471-3/2016. sz-ra hivatkozással a fenti szám alatt benyújtott alkotmányjogi panaszbeadványom kiegészítését az alábbiak szerint terjesztem elő:

Álláspontunk szerint az alkotmányjogi panaszindítványban megjelölt bírósági határozatok (Kúria Pfv.I.21.982/2014/6., Debreceni Törvényszék 1.Pf.20.463/2014/10. , Egri Járásbíróság 7.P.21.119/2013/13.) az alábbiak miatt sértik az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében biztosított tulajdonhoz és örökléshez való jogot:

1. Az Alaptörvényben meghatározott öröklési jog az ún. ipso iure öröklési elven alapszik. Ezen jogelv szerint az öröklés az örökhagyó halálával nyílik meg, és ezzel az örökös a hagyatékot vagy annak neki jutó részét elfogadás, vagy bármely más jogcselekmény nélkül szerzi meg. Ezt a jogelvet a Ptk.§ 673. (2) bekezdése, és ugyanilyen tartalmú rendelkezést rögzít az új Ptk. 7:87.§ (1) – (2) bek-e is.

2. Az adott alkotmányjogi panasszal érintett ügyben végrendeleti intézkedésen alapuló öröklés képezte a jogvita tárgyát. Az ilyen ügyekben hozott bírósági határozatok alkotmányjogi vizsgálata tekintetében iránymutatást tartalmaz az Alkotmánybíróság 5/2016. (III.1.) AB határozata. Ez az alkotmánybírósági határozat kimondja, hogy a régi Ptk. a végintézkedés három formáját szabályozza, a jelen esetben e három végintézkedési forma szempontjából a végrendelet képezi vizsgálódás tárgyát.

A végrendeletben az örökhagyó halála esetére rendelkezhet vagyonáról vagy annak egy részéről. A végrendelet egyoldalú jognyilatkozat, nem szerződés, ebből következően az örökhagyó nyilatkozatával létrejön, halálával pedig hatályosul is.

A végrendelet tárgyának meghatározásánál a „favor testamenti” elvéből kiindulva a végrendeletet úgy kell értelmezni, hogy az örökhagyó akarat a lehetőség határai között a legmesszebbmenően érvényre jusson, a végrendelet érvényes legyen, és hatályban maradjon.

3. A régi Ptk. 629.§-a határozza meg, mely alapvető körülmények fennállása esetén tekinthető az írásbeli magánvégrendelet érvényesnek. E körben az adott ügyben aggály nem merült fel, a végrendelet közvégrendeleti formában készült.

4. Panaszunk tárgya az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében hivatkozott örökléshez illetve tulajdonhoz való jog sérelme. Az Alaptörvény ezen rendelkezése kimondja, hogy „Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez.” Amint erre a T. Alkotmánybíróság fentebb hivatkozott számú határozatában rámutatott az

Alaptörvény tehát a tulajdonhoz való alapvető jogról szóló rendelkezésben szabályozza az örökléshez való jogot is, ez a kontextus pedig arra enged következtetni, hogy az alkotmányozó a tulajdonhoz való jog egy speciális rész-jogosítványként tekintett erre a jogra.

5. A T. Alkotmánybíróság által a fentebb hivatkozott határozatban kifejtettek szerint az öröklési jogviszony két fő alanya az örökhagyó, valamint az örökös. Ennek megfelelően az örökléshez való jog mint alanyi jog is kétféle jogosultságot foglal magában. Az egyik jogosultság az örökhagyó azon joga, hogy vagyonának halála utáni sorsáról tetszése szerint rendelkezzen. Az örökhagyó ilyen rendelkezésének elsődleges eszköze a végrendelet. Az Alkotmánybíróság a gyakorlatában ezt nevezte aktív öröklési jognak, és úgy ítélte meg – a szerződési szabadsággal analógiát vonva –, hogy „[e]z a jogosultság az Alkotmány 13. §-ában biztosított tulajdonhoz való jog védelmi körébe tartozik.” Az örökléshez való jog második aspektusa – a passzív öröklési jog – az örökösnek az öröklés útján történő tulajdonszerzéshez való joga.

6. A jelen alkotmányjogi panasz ügyben az örökhagyó végrendelet útján akként rendelkezett, hogy „a bárhonnan járó követelésemet, utolsó havi nyugdíjamat valamint a halálom napján bármely pénzügyintézetnél fellelhető minden további pénzhagyatékomat is végrendeleti öröklés jogcímén örökölje” az indítványozó.

7. A panasszal érintett ügyben eljáró első- és másodfokú bíróságok ítéletében elvileg érvényesült a T. Alkotmánybíróság gyakorlatában aktív öröklési jognak nevezett részjogosítvány, tehát az első- és másodfokú ítéletekben érvényre jutott az örökhagyónak azon joga, hogy vagyonának halála utáni sorsáról tetszése szerint rendelkezhesse, akkor, amikor ezen bíróságok ítéleteiben rögzítésre került, hogy „az örökhagyó a takarékbetét elhelyezésekor tett rendelkezését megváltoztatva végrendeletével az I.r. alperesnél elhelyezett számlabetétet ismét hagyatéka részévé tette”. Az első-, másodfokú bíróságok ezen álláspontja egyező az általunk a per során következetesen képviselt állásponttal, és megegyező a Legfelsőbb Bíróság Pfv. II. 21.326/2007/6. sz. alatti ítéletében kifejtett állásponttal, mely szerint „a pénzügyintézetnek adott halál esetére szóló kifizetési megbízás nem érinti a takarékbetétes szabad rendelkezési jogát a betéti összeg felett, mert a betétet bármikor megszüntetheti, más kedvezményezettet jelölhet vagy az összegről nem a pénzügyintézettel kötött szerződésben, hanem végintézkedésben rendelkezhet, és azt hagyatékká tárgyává teheti.” Az ipso iure öröklés elvéből következően és a nem vitásan érvényes végintézkedés alapján a perben vitatott pénzhagyatéka az indítványozót illette volna meg, ellentétben az ítéleti rendelkezésekkel.

A Kúriának az alkotmányjogi panasszal támadott ítélete indokolása rögzíti, miszerint „helytállóan állapította meg az első- és a másodfokú bíróság, hogy az örökhagyó a betétről – vagyis az abban elhelyezett összegről végintézkedhetett: azt érintő végrendeletet tehetett.” (Ítélet 7. oldal. 3. bekezdés)

Ennek ellenére arra az álláspontra jutott, hogy „az örökség megnyíltakor a takarékszámla-betétben elhelyezett összeg nem volt tárgya a hagyatéknak.” (Ítélet 7. oldal 5. bekezdés)

A Kúriának ez az érvelése az aktív öröklési jogba ütközik, mert hiszen megfosztja az adott ügy örökhagyóját az aktív öröklési jog gyakorlásának lehetőségétől, kizárja őt

abból, hogy vagyonának egy részéről végrendeleti úton, tetszése szerint szabadon rendelkezzen, ehhez további jognyilatkozat megtételét kívánja meg. Így a Kúria ítélete ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében írt örökléshez való joggal, ezért alkotmány sértő.

Nem vitás, hogy önmagában a halál esetére szóló rendelkezéssel érintett takaréket nem tartozik a takaréketes hagyatékához. A halál esetére szóló rendelkezés nem jelenti azonban az aktív öröklési jogról, valamint a rendelkezési jogról való végleges lemondást. Az örökhagyó aktív öröklési jogának érvényesülése akkor valósul meg, ha utóbb tett végrendeleti intézkedésével e vagyonelemet ismételt a hagyaték tárgyává teheti, és arról végrendelkezhethet.

Az aktív öröklési jog érvényesüléséhez e vonatkozásban álláspontunk szerint nem szükséges a korábban tett intézkedés alakszerű formában történő visszavonása, a betét megfelelő alakszerűség mellett történő megszüntetése, hiszen a rendelkezési jog nevesített formája a végrendeleti intézkedés, az aktív öröklési jog gyakorlása.

Miként azt a T. Alkotmánybíróság hivatkozott számú határozatában is kifejti, a polgári jogi tulajdon három klasszikus részjogosítványa a birtoklás joga, a használat és a hasznok szedésének joga, valamint a rendelkezési jog. A rendelkezési jog a legtágabb értelemben a tulajdonosnak az a joga, hogy a dologra nézve polgári jogviszonyokat létesíthessen, vagy a tulajdonjogot ezen kívül is megszüntethesse. Ebben a megfogalmazásban hallgatólagosan benne van a halál esetére szóló rendelkezés lehetősége, hiszen polgári jogi jogviszonyok mind élők között, mind halál esetére létrehozhatók. Ezt az álláspontot kifejezetten is megerősíti az a szakirodalmi megállapítás, amelynek értelmében a rendelkezési jog klasszikus tartalma szerint a tulajdonost megilleti az élők közötti és halál esetére szóló átruházás joga.

A panasszal érintett ügyben hozott érdemi döntéssel az örökhagyónak így a tulajdonjog egyik alapvető részjogosítványához, a rendelkezéshez való joga is sérelmet szenved.

Az ügyben eljáró bíróságok teljes egészében figyelmen kívül hagyták a „favor testamenti” elvét, mert a végrendelet tartalmából egyértelműen kitűnik, hogy az örökhagyó végakarata a teljes ingó hagyatékra az indítványozó által történő megöröklésre irányult, így mindhárom fokú bíróság érdemi döntése ellentétes eredményre vezet az örökhagyó akaratához képest, így e vonatkozásban is sértik az ítéletek az örökhagyónak azt a jogát, hogy valóságos akarata érvényre jusson és vagyonáról szabadon rendelkezhesen.

8. Az örökhagyó öröklési jogának sérelmén túl az adott ügyben hozott határozatok az örökléshez való jog második aspektusát – a passzív öröklési jog, az örökösnek az öröklés útján történő tulajdonszerzéshez való jogát is sértik.

9. Az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdése által védett passzív örökléshez való jog azzal sérült, hogy az első-, másodfokú bíróságok az örökösztől, az indítványozótól a hagyatéki eljárásban olyan nyilatkozat megtételét igényelték volna, amellyel a hagyaték tárgyához tartozó vagyonrész vonatkozásában igényét kifejezetten bejelenti.

Ezzel szemben a Ptk. irányadó 673.§ (1) és (2) bekezdése azt mondja ki, hogy az

öröklés az örökhagyó halálával nyílik meg, és az örökös az öröklés megnyíltával a hagyatékot illetve annak neki jutó részét – elfogadás, vagy bármely más jogcselekmény nélkül – megszerzi. Ezt az álláspontot (az ipso iure elvet) követi a Legfelsőbb Bíróság több ügyben (BH.551.1977. , BH.26.1999.) kifejtett álláspontja. A tételes jogszabályi rendelkezésen, a hivatkozott bírói gyakorlaton túl a jogi szakirodalom is a fentiek szerinti álláspontot támasztja alá. Az idézett jogszabályhelyhez fűzött jogi szakirodalmi álláspont szerint „a hagyaték az örökhagyó halálával nem a jogi látszat szerinti örökösre, hanem a jog szerinti örökösre száll át akkor is, ha mindenki a jogi látszat szerinti örököst véli a jog szerinti örökösnek, a jog szerinti örökös pedig nem is tud az örökösi minőségéről. A jogi látszat szerinti örökös a reá szállott hagyatékának csupán jogalap nélküli birtokosa és nem jogos örököse.”

Álláspontunk szerint a passzív öröklési jog érvényesüléséhez további olyan magatartás, nyilatkozattétel, bejelentés, felhívás megkívánása, amelyet az alkotmányosan hozott jogszabályok nem kívánnak meg a jogkövetkezmény létrehozása (az örökség megszerzése) érdekében, alkotmányosértő.

Az adott konkrét ügyben az örökhagyónak nem csak az I.r. alperesnél elhelyezett betétszámla szerződésére vonatkozóan volt halál esetére szóló rendelkezése, hanem más pénzintézetnél elhelyezett megtakarításra is. Ez utóbbi megtakarítás azonban a hagyatéki eljárás tárgya volt, arról a hagyatékátadó végzés rendelkezett, és így ez utóbbi vagyonelemre érvényesült az indítványozó passzív örökléshez való joga.

Ehhez képest az indítvánnyal támadott eljárás tárgyát képező vagyonelem a hagyatékátadó végzésben kétségtelenül nem szerepelt, a hagyatékátadó végzés azonban nem konstitutív hatályú, jogot keletkeztető okirat, az öröklés a fentebb hivatkozottak szerint ipso iure az örökhagyó halálával bekövetkezett. A hagyatékátadó végzés léte vagy nem léte az örökség megszerzése szempontjából irreleváns, ennek hiánya a hagyatékából való részesedés elmaradását, és a passzív öröklési jogból való kiesést nem jelentheti.

Az öröklés ipso iure elvéből következik, hogy az örökhagyó halálával beáll az az állapot, amikor az örökös minden további jogcselekmény nélkül az örökhagyó helyébe lép. Az örökösi minőség, és az öröklés tehát nem egy olyan igény, amelynek érvényesítése az örökös akaratától függ, hanem a jog alapján közvetlenül beálló jogállapot, jogkövetkezmény. Ez tehát egy olyan állapot, amely az örökös akaratától függetlenül is előáll. Nem kell tehát azért semmit sem tenni az örökösnek, hogy örökössé váljon. Az örökösnek az örökség megszerzésével kapcsolatos passzivitása, az örökösi minőség beálltán mit sem változtat, az örökös a hagyatékban található vagyontárgyak tulajdonjogát akkor is megszerzi, ha ezek megszerzése érdekében nem fejt ki aktivitást. Ezen aktivitás elvárása, az aktivitás elmaradásának felróhatóvá tétele (miként teszi ezt a másodfokú bíróság ítélete 2. oldal utolsó bekezdésében) az ipso iure öröklés alkotmányos elvébe ütközik.

10. A korábban kifejtettek szerint a tulajdonhoz való jog rész-jogosítványa a rendelkezéshez való jogi, mikén erre a T. Alkotmánybíróság is rámutatott korábban idézett határozatában. Ha tehát a rendelkezési jog a tulajdonjog rész-jogosítványa, ez a rendelkezési jog alapesetben a tulajdonost illeti meg. Az ipso iure öröklés elvéből következően a tulajdonjogot az örökhagyó halálával az indítványozó megszerezte,

tulajdonjogot szerzett a hagyaték tárgyai fölött, amelyről jogszerűen csak ő rendelkezhet. A bíróságok ezzel ellentétes döntései, amellyel nem tulajdonos (Vajda István) rendelkezési jogát elismerték, a tulajdonos rendelkezési jogát sértik, és ezért az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében írt, a tulajdonhoz való jog sérelmét is jelentik, ezért alkotmányellenesek.

11. Mindezeket egybevetve az indítvánnyal támadott bírósági határozatok alkotmányos indok nélkül korlátozzák abban az örökhagyót, hogy a tulajdonába tartozó dolog fölött a jogrendszer nyújtotta keretek között rendelkezzen, az indítványozót abban, hogy a tulajdonába került dolgok fölött a rendelkezési jogot megszerezze.

12. Mindezek alapján ismételten kérjük, hogy szíveskedjék az ügyben hozott ítéletek Alaptörvény ellenességét megállapítani, és azokat megsemmisíteni.

Eger, 2016. 05. 05.

Tisztelettel:

